

FREE WORLD PUBLISHING Inc.

[HTTP://WWW.FWPUBLISHING.NET](http://www.fwpublishing.net)

WAR *and* PEACE JOURNAL

VOLUME 3, NUMBER 1

JANUARY 18, 2007

ISSN 1712-9885

IN THIS ISSUE :

**NOVI EVROPSKI (KON)FEDERALIZAM – 5
MR DRAGANA ĆORIĆ (SERBIA)**

The *War & Peace Journal* addresses issues across the whole spectrum human relations from Utopian peace to nuclear war. Its goal is to promote understanding of underlying issues of war in order to support peace. Academics, post-graduate students and operators of peace studies and of military arts and sciences are welcome to submit articles, notes, book reviews or comments on any subject related to these issues. The journal has three sections:

The Peace studies section pertains to all peace supporting issues ranging from conflict prevention to nation-building.

The Military and strategic studies section concerns all issues of defense policies, strategies, operations, tactics, logistics, intelligence, peacekeeping, peacemaking, leadership, psychology of combat, technological developments and counter-terrorism.

The War & Peace historical studies, which relates to articles pertaining to the conduct of operations (whether in success or failure), the cause and effects of operations, the avoidance of conflict, leadership and personalities.

These lists are non-exhaustive. If a field is not listed, the author simply needs to propose the article and the field believed to be applicable and we will insure to create and list it. We accept articles in English, French, Bosnian, Bulgarian, Croatian, Czech, Finnish, German, Greek, Hungarian, Icelandic, Innuktikut, Italian, Latin, Polish, Portugese (both Brazilian and European), Romanian, Russian, Serb (both Latin and Cyrillic), Slovenian as well as Spanish.

The War and Peace Journal is a publication of Free World Publishing Inc., in partnership with the Free European Collegium Inc. Reproduction rights are reserved to Free World Publishing Inc., except with the express consent of the authors who retain all copyrights and ‘*droits d’auteurs*’ and grant reproduction rights to Free World Publishing Inc. for the explicit purpose of diffusion of their material.

All material published are available for free on Free World Publishing Inc. web site at <http://www.FWPublishing.net> and can be used freely for research purposes, as long as the authors’ sources are acknowledged in keeping with national standards and laws regarding copyrights.

All mail correspondence can be made with the editorial board at Karikas Frigyes u.11, 2/1, XIII kerulet, 1138 Budapest, Republic of Hungary, while electronic correspondence can be made through WPJ@FWPublishing.net .

The views and opinions expressed in these pages are solely those of the authors and not necessarily those of the editors, Free World Publishing Inc. or that of the Free European Collegium Inc.

Cited as (2007) 3(1) War and Peace J.

ISSN 1712-9885

War and Peace Journal Submission Guidelines

Important. The following is not meant to discourage from submitting; only to ensure quality. If your article conforms to your own national standard of writings, we accept all and any format as long as arguments are justified by footnotes or endnotes. Never hesitate to submit an article : if there is a need for improvement, we will inform you and we will always remain open for re-submissions.

1. Academics, Post-Graduate Students and Practitioners of peace and war arts & sciences are all welcomed to publish their book reviews, comments, notes and articles. This includes aid workers, volunteers and governmental as well as non-governmental employees working in these fields. For example, reviews and comments or notes made by interpreters who have worked or work on peacekeeping missions are very welcomed - as much as articles, as they represent actual testimonies that can be used as sources for research. Soldiers and officers desiring to discuss tactics, logistics, strategies or operations are also more than welcome.

2. The whole scope of peace and war studies, including nation-building and geo-strategic studies subjects, are considered for publication, regardless of the perspective, tradition, national or international field of expertise. The only limit to the extend of our publishing would be content that is illegal in national legislation (i.e. enticement to hatred) or against international norms (i.e. promoting genocide) as well as undue revisionism. Undue revisionism is one by which acts of a criminal nature (such as war crimes, crimes against peace, crimes against humanity, crimes against the minimal standards of human rights, etc.) are apologised for and excused on political, religious, ethnic, national, sexual or otherwise discriminatory grounds. Such article will not be published in these pages. Ever. However, we will examine articles which address these subject not in an aim of justifying them but in the aim of comprehending their happenstance and explaining how they came to be done. There is a fine distinction between the two categories and the Editor-in-chief reserves the right to publish or deny publication of such articles. For example, apologists of Nazism or Communism or totalitarian regimes of any kind that deny atrocities or genocide will not be considered for publication. Authors who seek to explain how genocide became part of State policies and why these systematic abuses proved effective (or not) may be considered for publication. But, again, the line is very thin between the two and carefully worded articles only will be retained in these cases.

3. Articles are welcomed in English, French, Bosnian, Bulgarian, Croatian, Czech, Finnish, German, Greek, Hungarian, Icelandic, Innuktikut, Italian, Latin, Polish, Portugese (both Brazilian and European), Romanian, Russian, Serb (both Latin and Cyrillic), Slovenian as well as Spanish. Note that our staff is limited and therefore we use "Word Recognition Processors" to communicate in some languages. Nonetheless, this does not prevent understanding articles submitted in these language and we are not interested in measuring every word of your article : simply in publishing your writings. Therefore, we will review the general content, but leave with you the precise sense and meaning that you want to convey in your own language. If translation is desired by the author, we then submit it for translation to a translator.

4. There is no defined system of reference (footnotes or endnotes) demanded. As long as you justify your argument through references (author and work), we accept all writings respecting your own national standards. Any breach of copyrights is the sole responsibility of the author.

5. The author retains the copyrights to his or her writings. As articles are unpaid for, ownership remains within your hands. We act as publishers and caretaker. Nothing prevents you from publishing elsewhere. You may even decide to have the article taken off this site if another publisher desires to buy the rights to your article.

6. We reserve ourselves the right to edit the content or length of the article, if at all necessary.

7. We do not discriminate in any way. Our aim is to bring under one roof perspectives from everywhere and from everyone. Never hesitate to submit.

8. If you desire information or desire to submit, do not hesitate to contact us at : WPJ@FWPublishing.net.

EDITORIAL

Welcome to the War and Peace Journal, a print and electronic journal aiming at promoting and sustaining peace through peace and strategic studies in order to foster understanding of human dynamics pertaining to conflict management.

The War and Peace Journal is an instrument by which academics dealing with nation building, peace studies, military and strategic studies, logistics, tactics, peacekeeping, peacemaking, diplomacy and political sciences are welcome to share their research and publish their findings, theories, articles, notes or comments.

We welcome articles from across the world in every aspect of conflict management.

Louis-Philippe F. Rouillard

Editor-in-Chief, Free World Publishing Inc.

NOVI EVROPSKI (KON)FEDERALIZAM¹

MR DRAGANA ĆORIĆ²

Resume:

European Union seems to be a new kind of (con)federation in the 21st century. Traditional theories of federalism can not respond to all challenges made by modern civil societies and modern democracies. This article is an acritical overview of all known and famous federalism's theories, with a special emphasis on European union, its structure, administration and function.

U odnosu na ono što je dala antička politička misao i praksa postoje samo dve nove ustanove uvedene u politički život u novom veku. To su predstavnička vlada i federalizam. - Slobodan Jovanović, Američki federalizam, 1939

KORENI FEDERALIZMA

Za federalizam se obično kaže da je to ideja ili državna tvorevina koja nema jasan ili jednoobrazan smisao³. Ipak treba imati u vidu da je ista nastala u okviru ugovorne teorije, u 17 veku asocirajući na sveti i trajni savez između boga i čoveka i slobode koje čovek tome prilikom ostvaruje. Tada se prvi put i razvila debata o federalizmu kao jednom od načina organizacije države.

Sami elementi koji definišu federalizam su rašireni i po pravnim, političkim i filozofskim delima, pa se federalizam javlja i kao ideologija, politička teorija⁴, model vladavine, ideja ili koncept. Kao jedan od osnovnih principa federalizma se javlja upravo princip izbegavanja rata. Pošto liberalizam i demokratija

¹ Rad je rezultat istraživanja na projektu "Srpsko pravo u evropskoj perspektivi", koji finansira Ministarstvo nauke I životne sredine Republike Srbije.

² Pravni fakultet u Novom Sadu.

³ Kosta Čavoški: Teorija prava 1, DRaganić, 1995, str.231.

⁴ D.J. Elazar: American federalism- A View from the States, Harper & Row, New York, 1984, str.2 Posmatranje federalizma kao političkog koncepta deo je anglo-saksonske tradicije, gde se podrazumeva takav način raspodele moći između federacije i federalnih jedinica da se štiti autoritet svakog entiteta.

zajedno sa socijalnim ideologijama nisu uspjeli da spreče ratove među državama, federalizam je ponudio ideološku nadu u tom smislu⁵. U tom smislu je utemeljenje ove koncepcije učinjeno još u Kantovom *Pax aeterna*, budući da je Kant smatrao da je nemoguće da federalne države krenu u rat jedna protiv druge. Kant je tako federalizam posmatrao sa vrednosnog aspekta, tj sa aspekta vrednosti mira, dok je nasuprot tome jedan od tvoraca američke federacije, Aleksandar Hamilton, istu posmatrao sa bitno drugačijeg, strukturalnog stanovišta raspodele ovlašćenja između federacije i federalnih jedinica.

I još ranije, Altuzijus⁶ je razvijao nereligioznu, kontraktualistički teoriju federalizma pokušavajući da objasni sistem političke organizovanosti u kojoj ljudi učestvuju po svojoj volji. Kao pandan njemu u isto vreme se javlja i Boden sa teorijom suverenosti državne vlasti, odnosno njenog oličenja u vidu apsolutnog monarha koji je i suveren organ ali i suverena ličnost. Od tada se federalizam posmatra kao konstantni pokušaj postizanja ravnoteže između centralizacije i autonomije.

U XV veku, Ludolf Hugo je u svom delu *De Statu Regionum Germanie* prvi uspostavio razliku između konfederacije kao decentralizovanog sistema unitarnih država i federacije, koju karakteriše dvostruka vlada sa teritorijalnom raspodelom nadležnosti. To je prvo strukturalističko viđenje ovog problema, koje je vreme osvojilo primat u teoretskim krugovima.

Kosmopolitske vrednosti federalizma, koje su implicitno izražene u američkom ustavu, a eksplicitno u u Kantovoj političkoj misli su ugušene u to vreme nezadrživim naletom ideje o nacionalnoj državi. Krajem 18-tog i početkom 19-tog veka nisu postojali uslovi za razvoj projekta federalizma na svetskom nivou. Slabi vojni

⁵ Florina -Laura Neculai: *Kako bi izgledala federalna Evropa*, dostupno na www.federalunion.org. Pri čemu ta ideologija ne daje autohtonu i koherentnu predstavu svoje suštine.

⁶ Althusius, Johannes, 1603, *Politica Methodice Digesta*, Frederick S. Carney, transl.; Daniel J. Elazar, introd., 1995, Indianapolis: Liberty Press.

savezi su na regionalnom nivou prerastali u federativne, ali sa dosta konfederalnih elemenata, sa nejasnim ingerencijama država članicama, uz odsustvo mehanizama stroge kontrole podređenih federalnih jedinica. Svaka država članica je ulaskom u takve savez(n)e država sebi obezbeđivala viši stepen sigurnosti pred vojnim napadima drugih država, ali je svaka težila i nesmanjenom obimu svojih ovlašćenja te i dalje punoj suverenosti sopstvenog sistema vlasti.

Francuska revolucija je pored oslobođenja od apsolutističkih monarhija, definisanja prava i sloboda čoveka i građanina, konstituisala i jedna novi model suverene, centralističke nacionalne države zatvorene u okviru svojih granica. Države članice postepeno prihvataju odgovornost za ulazak u federaciju, odricanjem od sopstvene suverenosti i prenosom dela svojih ingerencija na saveznu državu, čime su se podvrgavale autoritetu I suverenosti federacije.

U XIX veku stroge kritike su upućene centralističkom sistemu i konceptu nacionalne države⁷. Već je rani XX vek pokazao dva različita pravca razvoja federalizma, zbog pojavljivanja evropske varijante federalizma, bitno drugačije od izvornog američkog modela. Ali evropski model je slabo dobijao na legitimitetu, o čemu svedoče mnogobrojni pokušaji ustanovljavanja nekih saveza država, po različitim kriterijumima, koje su brzo završavale svoju egzistenciju (Panevropska unija je osnovana 1923 i ubrzo se raspala, a njenu sudbinu delile su i Federalna unija osnovana 1938, Evropski federalni pokret i dr). Istorija evropskog federalizma⁸, jeste istorija sukoba kontradiktornog prihvatanja liberalizma i demokratije na nacionalnom nivou i negiranja istih na međunarodnom nivou, istorija previranja i međunacionalnih sukoba i previranja koje jedino federalizam,

⁷ Tako se Prudon protivio italijanskoj nacionalnoj valdi, Konstantin Franc protiv nemačke nacionalne države, a značajno je i mišljenje Karla Katanea, koji je Habzburšku monarhiju, iako je saveremeni teoretičari posmatraju kao realnu uniju, posmatrao kao demokratsku federalnu državu

⁸ Shvaćenog bilo kao stav evropskih teoretičara o federalizmu uopšte, ili stav povodom novog federalizma u Evropskoj uniji.

kao istančani mehanizam uvažavanja različitosti sa jasnom strukturom i dvoslojnom hijerarhijom državne vlasti, može zaustaviti

Razlozi nastanka federacija

Federalizam, kao politička ideja o načinu uređenja država koje u svom sastavu imaju više federalnih jedinica, različite površine, ali i političkog, kulturnog i drugog nasleđa, je postao veoma bitno mesto u savremenoj pravnoj i političkoj praksi. Njegova unutrašnja polivalentna priroda je unekoliko problematična, jer može usporiti ekonomski i kulturni razvoj država članica, da ograniči domete demokratskog režima koji je njegova osnova, i da na kraju preraste u decentralizovan sistem.

Sa druge strane, udruživanje u obliku federalizma državama je uvek donosilo veću borbenu moć, i neretko se tome pribegavalo neposredno pre velikih sukoba ili neposredno posle istih. Kao drugi motiv za stvaranje federacija, javlja se i ograničenje trgovine unutar federacije⁹ odnosno, ulazak u federaciju je mogao značiti i proširenje zone trgovine za pojedine države. Motivacija nastanka federacija nužno vodi do različitih posledica.

Razlozi odbrane, agresije ili sticanja nezavisnosti su u federacijama nastalim na tim temeljima brzo bili prevaziđeni, te su takve federacije prerastale u unitarne države ili se kasnije delile na mnoštvo nezavisnih država, bivših država članica. Savremeni teoretičari ovde kao prvi primer navode upravo SFRJ, koja je prolazeći kroz razne faze svog razvoja između dva svetska rata, a posebno posle II svetskog rata¹⁰ počivala upravo na

⁹ Navedeni motiv je slabijeg intenziteta i retko je bio ključni za stvaranje neke federacije. Videti: *Ivana Simikova: Subsidiarity in the Light of the European Model of Federalism, str. 2-7.*

¹⁰ Profesor Mihailo Ilić, tridesetih godina XX veka, kada se naročito zaoštrila rasprava između unitarista i federalista, je tražio federaciju sa sledećim argumentima: "Kao što je bilo prirodno da jednostavnoj stvarnosti u maloj Srbiji odgovara jednostavno uređenje, tako je opet, obrnuto, složenoj stvarnosti u velikoj Jugoslaviji prirodno da odgovara i složeno državno uređenje. I Živojin

uspostavljanju unije slovenskih naroda. Dakle, presudni je bio motiv ujedinjenja pod jednim nacionalnim simbolom. Međutim, kada je takva motivacija bila "potrošena", usledio je dugotrajan i mučan proces devolucije federalnih jedinica, koje su težile potpunoj nezavisnosti. Isto je prošao I SSSR¹¹, podeljen u skoro istom vremenskom periodu kao I bivša SFRJ na mnoštvo nezavisnih država, a sve zahvaljujući klauzuli "prava na samoopredeljenje naroda", koje svojom aktivacijom prerasta u praksi u "pravo na otepljenje".

Sa druge strane, patriotizam ako postavljen kao isključiv motiv za stvaranje federacije, prerasta u nacionalizam, a postavljen u okvir potencijalne opasnosti od unutrašnjih ili spoljnih neprijatelja, i u kombinaciji sa teškim ekonomskim uslovima daje širok prostor za ekstremističke ispade sa dalekosežnim posledicama¹².

Perić je Jugoslaviju video kao federativnu državu. S obzirom da je novostvorena državna zajednica predstavljala "jednu od evropskih zemalja sa najheterogenijim, i istorijski i etnografski, stanovništvom", sugerisao je da federaciju treba organizovati na osnovu pokrajinskih granica kakve su bile 1918. *Dragoš Ivanović. Iskustvo s prvom Jugoslavijom, Republika, br 312-313/2003.*

¹¹ Svakako najpoznatiji istorijski primer je sukob oko tog prava između severnih i južnih država članica američke federacije; jedanaest južnjačkih država je 1860-1861 proglasilo otepljenje od SAD i stvaranje posebne Konfederacije; zanimljivo je da Ustav ove konfederacije nije priznavao pravo na secesiju država članica, iako im je garantovao suverenost; nakon građanskog rata koji je usledio između Severa i juga i poraza otepljenih država neki od ustava pokorenih južnih država su izričito zabranjivali otepljenje. Sličan primer srećemo i u drugoj najpoznatijoj i istorijski najstarijoj federaciji - Švajcarskoj; godine 1847 došlo je do građanskog rata zbog odluke sedam katoličkih kantona da osnuju poseban savez i time praktično istupe iz postojeće države. Dalje, u Kanadi je 1917. zakonodavno telo provincije Kvebek razmatralo rezoluciju kojom se predviđalo istupanje ove provincije iz kanadske federacije, ali do samog pokušaja secesije ipak nije došlo. Posebno zanimljiv je primer Zapadne Australije koja je 1933. donela odluku o istupanju iz australijske federacije. Međutim, kako je Australija, formalno u sastavu Britanskog komonvelta, pod formalnom vlašću britanske krune, to je ovaj zahtev razmatrao britanski parlament i zaključeno je da mu se ne može udovoljiti jer predstavlja jednost rani akt jedne federalne jedinice, a ne zahtev celog Dominionia. Primeri preuzeti sa www.ius.bg.ac.yu, iz materijala za predavanja za predmet Uvod u pravo.

¹² *W.H.Riker; "European federalism: The lessons fo Past Experience" u knjizi "federalising Europe? The Costs, benefits and Preconditions of Federal Political Systems", Washington, 1996, str.37.*

Istorija transformacije klasičnih konfederacija u federacije govori da su prvobitne konfederacije, kao labavi savezi država, nestajali pod udarima zahteva za većom političkom efikasnošću¹³. Postizanje konsenzusa među članicama je moglo da blokira rad konfederacija do te mere da iste više nisu mogle da egzistiraju, pa je stoga bilo potrebno promeniti način donošenja i realizovanja odluka. U federacijama su sadržinom odluke obavezane i one članice koje su se istoj izričito protivile, dok je dinamičku ravnotežu formalno obezbeđivao postulat ravnopravnosti država članica prilikom procesa odlučivanja.¹⁴

S tim u vezi je i razlikovanje konstitucionalnog od ugovornog okvira bilo kog saveza države. Ustav, kao najviši pravni i politički akt u državi nosi onu dozu legitimiteta koja nedostaje ugovoru koji zaključuju države u slučaju pristupanja konfederaciji, jer odluke federalnih saveznih organa obavezuju sve članice bez obzira na njihov stav. Ugovor je sa te strane fleksibilniji, ali su i savezi država u tom slučaju labaviji i podložniji potpunom raskidu i prestanku.¹⁵

Sam proces formiranja federacija, je uvek bio proizvod relevantnih i konkretnih političkih kultura i institucija, sa posebnim osvrtom na kapacitete članica¹⁶.

¹³ Milan Matić: *Osnovni oblici federalizma, Zbornik radova Federacija i federalizam, IRO Gradina 1987, str. 26-39.*

¹⁴ Sam Tokvil je konstatovao da " u svim konfederacijama koje su prethodile američkoj iz 1789. godine, narodi koji su stupali u njih pristajali su da se povinuju nalogima jedne savezne države vlasti, ali su azdržavali za sebe da naređuju i nadziru izvršavanje zakona tog saveza na svojoj teritoriji. Sve federacija posle 1789. godine su pristajale ne samo na to da im savezna vlast diktira neke zakone već da iste i sprovodi".

¹⁵ Ivana Simikova, navedeno delo, str. 8.

¹⁶ Dušan Šićanski: *U traganju za novim evropskim federalizmom, Gutenbergova galaksija, 2002., str.15.* Pri čemu pod kapacitetom ne treba podrazumevati samo "veličinu decentralizovanih jedinica" (kao kod Laze M. Kostića: *Federacija, autonomija, samouprava, Štamparija Ljubomir Bogdanov, 1940, str.12*), već i njihov stvarni politički, ekonomski i društveni potencijal. Tako, danas nepobitno možemo utvrditi da jedino nemački federalizam ne izvodi svoje poreklo iz američkog pra koncepta, jer je Nemačka

Vremenom su se razvile dve vrste teorija¹⁷. Prema jednoj, koju je zastupao Prudon, federalizam, pod kojim se podrazumevaju svi složeni oblici država¹⁸, federalizam, kao politička misao koja se dobro pokazala u praksi ima budućnost, i to kao izlaz iz centralističkih i autokratskih sistema. Nasuprot tome, Harold Laski je tvrdio da su oblici federalizma, izuzev funkcionalnog¹⁹, prevaziđeni, zastareli, i da treba rešenja potražiti stvaranjem novih oblika država. Funkcionalni federalizam je povoljan jer stavljaju u drugi plan problem nosioca suverenosti kao paradigme teorije o federalizmu. Ipak je priznavao da je svaka stvaralačka vlast bitno federalna po svom karakteru.

Savremeno društvo je ipak, prihvatilo federalizam, sa svim svojim oblicima, čak ga i razradilo u praktičnom smislu više nego što se moglo očekivati. U prilog tome govore rezultati jednog istraživanja u SAD, sprovedenog tokom 2004. godine²⁰.

U literaturi se govori o čak 460 oblika federalizma, kao što su npr. kooperativni²¹, asimetrični federalizam²², izvršni ili

jedina imala takav politički, ekonomski i društveni potencijal, kojim se mogla uzdići iznad proseka.

¹⁷ Jovan Đorđević: *Savremene teorije o federalizmu, Zbornik radova Federacija i federalizam, IRO Gradina 1987, str. 9-15*

¹⁸ A to su federacija i konfederacija, premda ima autora koji ovde ubrajaju i personalnu i realnu uniju, videti npr kod Gordane Vukadinović: *Teorija države i prava I, Futura Petrovaradin, 2006, str.*

¹⁹ Modeli funkcionalnog federalizma nastoje da ublaže rigidnost klasične (dualne) podele nadležnosti između federacije i federalnih jedinica putem raznovrsnih oblika saradnje različitih društvenih subjekata, kako samih federalnih jedinica, tako i drugih subjekata. Ovi modeli su dobili na značaju i aktuelnosti upravo u situaciji kada se pokazalo da se današnje novostvorene federacije ne mogu opisati i tumačiti uz pomoć dosadašnjeg razlikovanja pojmovi: savez država i savezna država, konfederacija i federacija

²⁰ Podaci preuzeti iz Thomas O. Hueglin: *Comparative federalism, Draft Paper from a textbook project on Comparative federalism: A Critical Perspective, in collaboration with Alan Fenna, Curtin University, Western Australia, str.2. U vezi s tim videti i Gordon Tullock: Organizacija moderne federalne države, Institut ekonomskih nauka i Ekonomika, Beograd, 1992.*

²¹ Elementi kooperativnog federalizma prisutni su u političkom sistemu Švajcarske, Kanade, SAD, SR Nemačke, a bili su sadržani i u Ustavu SFRJ iz

administrativni²³, fiskalni²⁴, aktivni federalizam, korporativni²⁵, prošireni federalizam, anti-vakuumski, integralni²⁶, konsultativni, minimalni, paternalistički, striktni i svetski federalizam.

Vil Kimlika deli sve federacije na klasične, koje još naziva administrativno-teritorijalnim, u kojima federalne jedinice nisu izraz priznanja prava manjinskih zajednica na samoupravu (SAD, Brazil, Australija, Nemačka) i na multinacionalne, federacije u kojima "odluke o granicama i ovlašćenjima moraju svesno izražavati potrebe i težnje manjinskih grupa." (Kanada, Belgija, Švajcarska, Španija, Indija, Rusija, Etiopija, Nigerija).

I sami oblici federacija dalje imaju svoje različite pojavne oblike. Tako se npr. kooperativni federalizam javlja u svom horizontalnom vidu (kada se saradnja uspostavlja između federalnih jedinica o pitanjima iz njihove unutrašnje nadležnosti) i u vertikalnog vidu (kada se saradnja uspostavlja unutar federacije kao celine. "Kooperativna" (corporative) saradnja federalnih jedinica je dobrovoljna i odnosi se na sporazume o ostvarivanju funkcija u oblasti političke vlasti, privrede, društvenih službi i sl. Mehanizmi kooperativnog federalizma su konsultacije, zaključivanje posebnih sporazuma između federacije i federalnih jedinica, formiranje posebnih organa (federalno-provincijske konferencije, stalni komiteti, konferencije guvernera, itd.).

Model korporativnog federalizma ide najdalje u udruživanju i

1974, u tzv. međurepubličko-pokrajinskim društvenim dogovorima. Videti: *Jovica Trkulja: Dileme kraja Jugoslavije*, dostupno na www.komunikacija.org

²² Federalne jedinice imaju različit opseg ovlašćenja. Partijski federalizam izrodio je pojavu nazvanu «asimetrični federalizam», koji podrazumeva favorizovanje jednog nacionalnog korpusa na račun drugog. Mnogi primeri iz prakse su potvrdili kako se asimetrični federalizam neminovno transformiše u hegemonizam jednog, odnosno u separatizam drugog od postojećih korpusa ud ržavi

²³ Raspodela ovlašćenja pogađa samo egzekutivu, ne i legislativu i sudstvo

²⁴ Trasfer novca iz kase federacije na različite nivoe unutar same federacije i federalnih jedinica.

²⁵ *Jovica Trkulja*, navedeno delo.

uspostavljanju federativnih veza neposredno između pojedinih grupacija u državi. Reč je prvenstveno o etničkim, verskim ili kulturnim grupama, a bitno je da se veza između njih uspostavlja neposredno a ne između njihovih političko-teritorijalnih jedinica. U načelu, ovaj model je primeren državama u kojima različite etničke zajednice žive u istom geografskom prostoru, ali su međusobno, etnički, verski, kulturno, jezički potpuno odvojene. Iz tih razloga ovde suverenost nije na građaninu već na pripadniku etnosa koji može da slobodno izabere etničku grupu kojoj pripada i u okviru koje ostvaruje svoja nacionalna, verska, porodična i kulturna prava. Korporativni federalizam omogućuje u multietničkim i multikonfesionalnim državama potpunu jednakost svih naroda i svih pripadnika jednog naroda, zatim apsolutnu suverenost svake etničke grupe u pitanjima iz tzv. unutrašnje nadležnosti (očuvanje nacionalnog i verskog identiteta, kulturno-istorijskih tradicija, specifičnih nacionalnih institucija, jezika, obrazovanja, porodičnih odnosa i sl.), kao i sigurniju zaštitu od majorizacije drugih većinskih etničkih grupa

Minimalni sadržaj federalizma

Koje su osnovne karakteristike svakog oblika federalizma? Među prvima treba spomenuti pisani ustav, koji svojom snagom potčinjava ustave federalnih jedinica usled svojstva suprematije koje ima. Dalje, necentralizovan sistem odnosa između centralnih i necentralnih državnih organa, putem koje se obezbeđuje da pravo učešća u vršenju vlasti ne može biti oduzeto od organa područne vlasti bez njene saglasnosti. Dalje, u minimalni sadržaj federalizma ulaze svakako i principi demokratskog političkog režima i poštovanja ljudskih prava, pravo na različitost i tolerancija, pluralizam i autonomija, kao i principi efikasnosti i učestvovanja u radu državnih organa od strane naroda²⁷. Iz gornjeg postaje prilično jasno zašto se često federalizam poistovećuje sa demokratijom, posebno sa njenim savremenim participativnim oblikom, budući da oba počivaju na istim

²⁷ Florina-Laura Neculai, navedeno delo, str.18.

principima.²⁸

Takođe, federalizam treba posmatrati i kao kompromis, jer države članice moraju postići saglasnost oko ključnih pitanja, pri čemu nije potrebno da ista bude jednoglasna. Istovremeno u osnovi federalizma je i ugovor, jer uslovi gornjeg kompromisa se ne mogu jednostavno menjati, bez saglasnosti istih država članica. Federacija tako postaje inherentna prostoji ideji ugovora, jer podrazumeva kompromis između suprotstavljenih tendencija.²⁹

Federalizam podrazumeva široku lepezu ovlašćenja sa obe strane tzv. federalnog kontinuuma³⁰, tj. ovlašćenja koja pripadaju federacijama ili konfederacijama. Posmatrano sa ove tačke gledišta federalizam obezbeđuje bolje razumevanje onih političkih odnosa koji nisu striktno unutrašnje pitanje države niti striktno ulaze u domen međunarodnog prava³¹, budući da ne prihvata državno centričnu ontologiju.

Federalizam kao aktivna politička misao

Klasično shvatanje federalizma se bazira na raspodeli političke moći između naroda i države, gde je narod posedovao istoriju, veoravanje i ideju o zajedništvu, a država je bila instrument putem koga će se sve to ostvariti i promovisati ali i zaštititi individualne slobode pripadnika naroda. Kao osnovni oblik se ovde javlja teritorijalni federalizam, gde se ovlašćenja dele po osnovu teritorijalne pripadnosti nekom delu države. Ovakva

²⁸ Serap Bindebir, Mia Handshin, Miodrag Jovanović, Christian E. Rieck: *Federalism, decentralization and Conflict Management in Multicultural Societies-International Community*, str.4.. Tako se omogućava i efikasnija i odgovornija vlast, jer je bliža i upućenija na građane.

²⁹ Slobodan Samardžić: *Evropska unija kao nadnacionalna država*, str.51.

³⁰ Burgess, Michael. 1986. 'Federalism and Federation in Western Europe', in *Federalism and Federation in Western Europe*, edited by M. Burgess. London: Routledge, 15-29

³¹ Koslowski, Rey. 2001. 'Understanding the European Union as a Federal Policy', in *The Social Construction of Europe*, edited by T. Christiansen, K. Jørgensen and A. Wiener. London: Sage, 32-49

država je dužna da obezbedi nacionalnu koheziju, sa posebnim akcentom na sprečavanje monopolizacije od strane određene interesne ili nacionalne grupe kojoj pripada većina stanovništva. Sa druge strane, se postavlja kao veoma bitan ograničavajuća implikacija postojanja federalizma, jer velika koncentracija moći na jednom mestu može ohrabriti nastanak tiranije i ugroziti (pojedinačnu i kolektivnu) slobodu.

Sam federalizam, kao politička misao je suštinski povezan sa demokratijom³², toliko da su neki spremni da ih identifikuju međusobno. Proces identifikacija i asimilacije demokratije sa federalizmom poboljšava šanse iste za veću funkcionalnost, stabilnost i trajnost. Budući da navedeno nije nepromenljivo stanje, težnja da se dostigne puni demokratski ideal čini federalizam povoljnijim oblikom države od bilo koje unitarne države. U cilju jačanja institucija sistema, postizanja efektivnije politike i unifikovanja državnih simbola, moraju se uzeti u obzir i nezavisnost sudstva, kao veoma bitan segment demokratskog političkog uređenja, jer će se jedino tako obezbediti zaštita prava građana, posebno nacionalnih manjina, zatim vladavina prava, kao politički i pravni ideal, i sekularnost države³³.

Posmatrano sa ovog aspekta, federalizam se može interpretirati dvojako: kao specifična državna struktura, sa preovlađujućim institucionalnim okvirom teritorijalnog federalizma, ili kao politički koncept. U prvom slučaju federalizam se identifikuje sa federacijom, što je svakako i bliže evropskoj državno-pravnoj tradiciji. U drugom pak slučaju, podvrgavaju se preispitivanju pojmovi suvereniteta i legitimiteta, budući da federacija može navedeno da efikasno zameni sopstvenim unutrašnjim mehanizmima. Kao jedna od posledica tog preispitivanja se javlja i

³² Lidija R. Basta Fleiner: *Federalism, Multiculturalism and Human Rights: The Major challenge to the Post-modern Politics*, rad predstavljen na međunarodnoj konferenciji *Legal and Political Solutions to Disputes over Sovereignty*, Pravni fakultet u Beogradu, 2005.

³³ Serap Bindebir, Mia Handshin, Miodrag Jovanović, Christian E. Rieck: *Federalism, decentralization and Conflict Management in Multicultural Societies-International Community*

stav da nikakva suverenost i ne postoji u federalnom sistemu, iako većina teoretičara danas navodi da je federacija nosilac suverenosti. Autonomija federalnih jedinica, s te strane posmatrano, isključuje suverenost federacije, a o prenosu dela suverenosti sa federacije na federalne jedinice se *stricto sensu* ne može govoriti jer se time negira ideja suverenosti koja još od Bodena znači nedeljivost državne vlasti³⁴.

Kao politički princip koji ističe u prvi plan strukturu i organizaciju države, federalizam treba da posluži integrisanju heterogenih i fragmentiranih društava, i da dozvoli pravednu raspodelu ovlašćenja ili barem efikasnu kontrolu njihove suštine i funkcionisanja. Dualni³⁵ i korporativni federalizam su ovim prevaziđeni, jer zahtevi prakse su mnogo složeniji od rešenja koji oni mogu ponude.

Federalizam kao moguće rešenje sukoba

Federalizam je tako postao ideologija koja gaji novi način političkog ophođenja. Jedna "aktivna politička misao"³⁶ koja sadrži vrednosne aspekte, svetskog mira, kao što je to definisano u Kantovoj političkoj misli, ali i strukturalni aspekt koji se ogleda u teoriji o federalnoj državi. Naravno tu je i socijalno-istorijski aspekt, stadijum u razvoju koji odgovara pluralističkom društvu koje je otvoreno prema međuzavisnim vezama. Federalistička

³⁴ Budući da u osnovi ideje o suverenosti leži ideja da unutar političke zajednice postoji apsolutna i krajnja vlast koja pripada samo jednom entitetu, dakle ili državama članicama ponaosob, ili njihovom savezu. Videti: *Vesna Knežević-Predić: Oglеди o suverenosti-suverenost I Evropska unija, Institut za političke studije, Beograd, 2001, str.74.*

³⁵ Takozvane dvojne federacije, federacije sastavljene samo iz dve federalne jedinice, po pravilu su u istoriji bile neuspešne. Jedan takav primer je Pakistan iz vremena kada je i istočni deo Pakistana, današnja država Bangladeš, bio u sastavu pa se otepio; drugi je primer Kipra, gde su bile dve federalne jedinice, turska i grčka, Kipar se raspao još pre skoro 30 godina; a treći primer je Čehoslovačka, koja se takođe razila (na miran način) i napravljene su dve države. Vreme broj 446, 24. jul 1999, Srbija u razbijenom ogledalu-može li se žabljaški ustav popraviti.

³⁶ Mario Albertini, dostupno na www.federalists.com

misao se ne suprostavlja liberalizmu, demokratiji i socijalnoj pravdi, već ih smatra svojim lajtmotivima. Ipak, treba istaći da se velike vrednosti slobode, političke ravnopravnosti i socijalne pravde nikako ne mogu odnositi samo na građane nacionalne države³⁷ (što federacije ponekad postanu). Prihvatajući takva ograničenja, tradicionalne ideologije su implicitno podredile svoje ideale državnim razlozima³⁸, pa samim tim i neprikosnovene vrednosti liberalizma i demokratije .

Teoretičari su podeljeni u mišljenju o održivosti multinacionalnih i demokratskih država. Pojedini autori su vrlo skeptični u tom pogledu: jer "etnički pluralno društvo ne predstavlja plodno tlo za demokratske vrednosti i stabilnost ". Taj autor sugerise da, na primer, federalizam može biti od pomoći u postizanju legitimiteta među stanovništvom etnički podeljenih društava. Gai tako razlikuje prostornu (federalizam) i grupnu decentralizaciju (kada segmenti nisu teritorijalno definisani)³⁹.

Mnogi autori veruju da federalizam može biti dobro rešenje za etnički podeljena društva⁴⁰. Ovde je dovoljno navesti mišljenje Bosea, koji kaže da "zdrava doza i razvijene višepartijske demokratije i robustnog, substantivnog federalizma predstavlja optimalno rešenje i najdemokratskiji aranžman u multietničkim

³⁷ Bojan Todosijević: *Makro-politički instrumenti za regulisanje etničkih konflikata u Centralnoj i Istočnoj Evropi: Kritičko preispitivanje*, dostupno na www.komunikacija.org.yu

³⁸ Pri čemu državni razlog ovde treba tumačiti na način kako ga je tumačio Makijaveli, a to je razlog opstanka neke države, tj da je legitiman svaki čin vladara prduzet u cilju održavanja države kao zajednice.

³⁹ Bojan Todosijević, *navedeno delo,kao i* Ghai, Y. : "Decentralization and the Accommodation of Ethnic Diversity", in: C. Young (ed.): *Ethnic Diversity and Public Policy: A Comparative Inquiry* (pp. 31-71), UNRISD, Macmillan Press, 1998

⁴⁰ Bose, S.: "State Crises and Nationalities Conflict in Sri Lanka and Yugoslavia", *Comparative Political Studies*, 28, 1, str. 87-116, 1995, kao i Cohen, F. S. "Proportional Versus Majoritarian Ethnic Conflict Management in Democracies", *Comparative Political Studies*, 30, 5, 607-630, 1997.

zemljama”⁴¹. Zašto onda bivše socijalističke *federalne* države nisu bile uspešne u sprečavanju etničkih konflikata? Ustavotvorci u bivšoj socijalističkoj Jugoslaviji su stalnom težnjom za postizanjem što kvalitetnije federacije, završili u konfederalizmu Ustavom iz 1974. godine⁴². Federalizam bivše Jugoslavije nije bio takav da je mogao uskladiti međunacionalne odnose.

Od presudne je važnosti ovde poreklo decentralizacije⁴³. U slučaju “liberalnog” federalizma, decentralizacija se postiže “agregacijom” ranije postojeće suverenosti, takav federalizam ‘gleda unapred’, usmeren je ka zajedničkim ciljevima u budućnosti, i stoga ima dobre šanse za uspeh. Ako je poreklo federalizma u “disagregaciji”, tj. razdvajanju, kao što je to obično slučaj u zemljama Trećeg sveta i bivšem socijalističkom bloku, šanse za uspeh su slabije. To je stoga što takav federalizam nije zasnovan na zajedničkim ciljevima u budućnosti, nego na želji da se otarasi ranijeg centra. Ishod te vrste federalizma je bio decentralizovani centralizam: moć federalnog centra je bivala smanjivana, dok su centri federalnih jedinica postajali sve moćniji. Nedostatak demokratije, s jedne strane, i struktuiranje političke moći u skladu sa etno-nacionalnim granicama, s druge strane, stvorilo je gotovo savršene uslove za nacionalističku mobilizaciju i separatizam⁴⁴.

Dalje, specifični oblici federalizma mogu negativno uticati na izvesne dimenzije samog demokratskog legitimiteta. Bilo da je navedeno prisutno u slučaju kooperativnog ili nekog drugog oblika federalizma, nedostaje na prvom mestu jasna vizija o raspodeli odgovornosti države i državnih organa. Tada političkom scenom dominira birokratija i slaba vlada, a u potpunosti su kao akteri političkih aktivnosti izbačeni parlament i građani, ili su

⁴¹ Miroslaw Matyja: *Federalizam i multietničnost u Švajcarskoj*, Zbornik radova sa međunarodne konferencije *Perspektive regionalizacije u Jugoistočnoj Evropi-komparativna iskustva i praksa*, Subotica, str 129-141.

⁴² Jovica Trkulja: *Dileme kraja Jugoslavije*, rad dostupan na www.komunikacija.org.yu

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Bojan Todosijević, navedeno delo.

njihove uloge marginalizovane.

Evropski (kon)federalizam

“ Evropa bi imala najbolju moguću organizaciju kada bi sve nacije koje se u njoj nalaze, imajući svaka svoj sopstveni parlament koji njime vlada, priznale nadmoć jednog opšteg parlamenta, koji bi bio izvan svih nacionalnih vlada I posedovao moć da sudi njihove sporove”. - Sen Simon

Ideja Evropske federacije, koja je tokom devetnaestog veka smatrana idealističkom utopijom, je u XX veku postala konkretan politički projekat. Ventotene manifest iz 1941.godine je povukao liniju između progressa i reakcionizma, između onih koji smatraju da je Evropska federacija primarni politički cilj i onih koji su misle da se ideali slobode i socialne pravde mogu ostvariti kroz nacionalnu državu. Kao osnovna ideja ovako koncipirane federacije javlja se namera sprečavanja ratova između totalitarnih i agresivnih država, pri čemu se podrazumevalo da federacija sačinjena iz takvih federalnih jedinica ne sme postati agresivnij od svojih članica. Sam ulazak u federaciju je predstavljao ograničenje i kočnicu daljem razvoju totalitarizma i potencijalne tiranije u državama članicama, te je federacija u ovom smislu dobila ulogu medijatora.

U Evropi posle Drugog svetskog rata vlade više nisu bile u stanju da obezbede svojim građanima ekonomska nezavisnost i sigurnost. Evropsko jedinstvo je sve više postajalo jedino razumno rešenje što je i otvorilo put za propagiranje federalističkog uređenja.

Proces stvaranja političke unije je započet aktivnošću istaknutih pojedinaca, prvenstveno Žana Monea. S jedne strane, federalizam se na evropskom nivou može posmatrati "ne samo kao obična politička doktrina, nego i kao način života i uređivanja odnosa između ljudi u političkoj zajednici". S druge strane, potrebno je prihvatiti evropsku federaciju kao jedino održivo i definitivno rešenje za odnose između nacionalnih država.

Nakon Drugog svetskog rata, javile su se dve moguće varijante budućeg federalnog uređenja Evrope. Prema prvoj, smatralo se dovoljnim da se osnuje evropska vlada po federalnom principu, vladavine na dva nivoa vlasti, čime se sama ideja federalizma vraćala na početak sopstvene egzistencije. Altiero Spineli je postavljajući ovaj concept, u potpunosti zaobišao prvi i glavni problem, a to je uspostavljanje ustavotvorne skupštine na samom početku procesa federalizacije, kad su partije još uvek čvrsto vezane za države iz kojih potiču. Zagovornici druge varijante su se zalagali za postepeno usklađivanje nacionalnih politika različitih država, do njihove potpune identifikacije. Kritika njima upućena se odnosila na nemogućnost tako graduiranog procesa, jer vlast koja se prenosi sa federalnih jedinica na federaciju se ili potpuno prenosi ili se ne prenosi, delimično prenošenje u ovom smislu nije moguće.

Neki autori sa skepsom primećuju da jedino federalno u Evropskoj Uniji danas jeste raspodela nadležnosti između EU i država članica⁴⁵, koja nije do kraja urađena i neprecizna je. Drugi pak, predlažu stvaranje Ujedinjenih država Evrope⁴⁶-jedne federalne konstrukcije, koja bi se sastojala od federalnih jedinica voljnih da prihvate federalnu strukturu unutar EU, a da istovremeno zadrže svoja postojeća uređenja, bez izmene svoje suštine. Ovakva tvorevina ne bi trebalo da zameni EU, već da egzistira unutar EU same. Na ovaj način cela Evropa bi bila ujedinjena u jednoj velikoj federaciji, bez potrebe da se čine bilo

⁴⁵ Tanja Börzel: *What can Federalism Teach us About the European Union- the German Experience, Paper prepared for the Conference „Governing together in the New Europe“, Robinson College, Cambridge, 12-13 April 2003, Royal Institute of INternational Affairs, 2003, str. 3-15.* Autorka ovde ukazuje na polemiku proisteklu iz izjave ministra spoljnih poslova Nemačke, Joške Fišera, gde je Evropsku Uniju nazvao "Evropskom federacijom". Polemika je nastala oko načina organizovanja i podele nadležnosti između različitih nivoa vlasti u EU. Videti : Joschka Fischer: *From Confederacy to Federation: Thoughts on the Finality of European Integration, speech at the Humboldt University, Berlin, 12 May, 2000, printed in Joerges, Mény and Weiler 2000.*

⁴⁶ Ralph Alexander Lorz: *Zurück in die Zukunft, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24 November 2004, str.7. Videti i Winston Churchill's speech to the academic Youth, dostupno na www.jef-europe.net*

kakvi ustupci povodom ulaska u ovakvu tvorevinu. istovremeno više ne bi bilo otrebno ni sklapanje takvih kompromisa koji štete jednoj od strana, država članica bi sama odlučila da li bi htela da se priključi ovakvoj federaciji, i da prihvati sve posledice koje iz toga mogu proisteći, ili da ostane u okviru već postojeće supranacionalne unije. Navedeno rešenje nije upravljeno na zamenu EU, niti njeno uništavanje, već na mirnu koegzistenciju i inkorporaciju unutar EU, prvenstveno radi stvaranja jedinstvenog tržišta. U tu svrhu je potrebno izraditi najviši dokument Ujedinjenih država Evrope, ali i razraditi platformu odnosa sa EU u budućnosti

U svakom slučaju I pored demokratske orijentacije, Evropska unija nikad ne može biti država prostog uređenja, bez obzira na sve integrativne tendencije u njoj I težnju ka sveopštoj harmonizaciji u ujedinjavanju. Istovremeno, ne može biti ni složena država nacionalnog tipa, kao veliki broj danas postojećih federacija⁴⁷. Prema Džemsu Bjukenonu, postojaće jedino kao *federal union*, tj. federalni savez, sa širom legitimacijsko osnovom nego kod standardnih konfederacija.

Federalizam je postao protivteža globalizaciji posebno kada je Evropa u pitanju⁴⁸, i to zato što se isti smatra najpodesnijim oblikom društvene organizacije, koji sve stanovnike Evrope može okupiti u uniji koja im može garantovati nacionalne, regionalne i lokalne osobenosti, uz neophodnu međuzavisnost i garanciju evropskog identiteta. Tako se može reći da se federalizam, kao ideja, koncept ili politička osnova u slučaju Evropske unije više prećutno praktikuje nego što je ciljno koncipiran I ugovorno formulisan.⁴⁹ Taj "prećutni evropski federalizam" zavisi od modusa koegzistencije I načina rešavanja sukoba između međudržavnih I nadnacionalnih obeležja ove zajednice. Svojstva pojedinih država I njihova posebnost će uvek više voditi ka konfederalnom karakteru zajednice, dok će sa druge strane potenciranje nadnacionanih elemenata inklinirati federalnom

⁴⁷ Slobodan Samardžić, navedeno delo, str.166.

⁴⁸ Dušan Šiđanski: *U traganju za novim evropskim federalizmom.*, str.15.

⁴⁹ Slobodan Samardžić, navedeno delo, str.170.

uruđenju. Evropska unija teži da postane “postsuverena nedržavna nadnacionalna federacija”⁵⁰, potpuno netipičan, sui generis oblik federalizma..

U kontinentalnoj Evropi, teoretičari federalizma su razvili jednu utopijsku sliku vrednosti evropske civilizacije, što je imalo samo slab i to psihološki efekat. U drugom stadijumu razvoja misli o federalizmu, između dva svetska rata, dostignut je izvestan nivo ekonomske unifikacije sa dosta manjkavosti. Na kraju, u ovoj poslednjoj fazi, suočeni sa demokratskim deficitom u celoj EU, teoretičari federalizma se prebacuju na teren prakse pa se zalažu za što širu demokratsku kontrolu odlučivanja u celoj Evropi.

Poslednji prijem u tom smislu je upravo “reforma federalizma” u Nemačkoj, izvršena u prvoj polovini 2006. godine. Prema toj reformi, donji dom Parlamenta-Bundestag može usvojati zakone i bez saglasnosti nemačkih saveznih zemalja-Länder. S druge strane, savezne zemlje su dobile šira ovlašćenja u nekim segmentima, kao što je recimo-obrazovanje. Tako će politika u školama biti ubuduće stvar saveznih zemalja, isto kao i zbrinjavanje starih i iznemoglih lica u staračke domove, te kazneni postupci i njihovo sprovođenje. Savezne zemlje dobijaju i veća ovlašćenja u oblasti ekologije.⁵¹

Odnos prema multikulturalizmu

Multikulturalizam, posmatrano sa aspekta federalizma, postoji kao endemični antiliberalni izazov ustavnoj demokratiji⁵². U

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ *Monika Dittrich: Bundesrat usvojio reformu federalizma*, dostupno na www.dwelle.de Prilikom glasanja, samo su dve savezne zemlje, bile protiv reforme federalizma: Meklenburg-Vorpomern i Šlezvig-Holštajn. Osvajanjem reforme federalizma u Bundesratu, okončana je najveća ustavna promena u istoriji posleratne Nemačke. Tome je prethodila promena petnaestak ustavnih načela i zakona. Sada je red da se razmotre komplikovane finansijske relacije između države i saveznih njemačkih zemalja

⁵² *Lidija R. Basta Fleiner: Federalism, Multiculturalism and Human Rights: The Major challenge to the Post-modern Politics*, . U pogledu politike razlika i njene promocije videti kod *Vojislava Stanovčića:*

konstelaciji sa federalizmom, on zahteva preispitivanje osnovnih postulata liberalno-demokratske države, prvenstveno većinskog sistema glasanja, kao najočiglednije komponente istog. Izraz suverenosti naroda upravo iz većinskog sistema i crpi svoj legitimitet, što međusobni odnos federalizma i multikulturalizma može dovesti u pitanje.

Pitanja multikulturalizma pokreću dalja pitanja, između ostalih i kako da društva koja su homogenizovana, koja su prihvatila jedan većinski identitet, postignu takav politički konsenzus koji će biti povoljan za sve. Pozitno ocenjujemo kolektivne slobode, njihovu promociju i zaštitu, ali šta se dešava sa tzv. politikom razlika i koliko ona utiče na politiku odlučivanja unutar jedne države. Diverzitet u onom obimu u kom je to javnosti važno ostaje problem koji se mora rešiti, inače multikulturene razlike postaju deo privatnopravnog domena. Primer za to bi bio američki federalizam, koji Kimlika naziva "administrativno-teritorijalnim" pre nego "višenacionalnim federalizmom. Kimlika polazi od kako kaže, "sračunate odluke donete u SAD da se federalizam ne koristi kao bi se udovoljilo samoupravnim pravima nacionalnih manjina. Umesto toga, doneta je odluka da se nijedna teritorija ne prihvata kao država ako nacionalne manjine unutar te države nisu ostale broјčano inferiorne. U pojedinim slučajevima ovo je postignuto povlačenjem granica, a u drugim je odlagano priznavanje statusa države dok anglofoni doseljenici ne bi broјčano nadmašili starije doseljenike"⁵³. Stabilnost države federalnog uređenja mogu postići jedino "priznavanjem a ne potiskivanjem manjinskih nacionalnih identiteta"⁵⁴.

Čak i tvorevina multikulturalnog federalizma je ustanovljena zbog potrebe da se uputi poziv za efikasno rukovođenje od strane

Federalizam/Konfederalizam, NIO Univerzitetskog Riječ, Beograd, 1986, str. 7-27.

⁵³. Vil Kimlika: *Zapadna politička teorija i etnički odnosi u Istočnoj Evropi*, u knjizi "Može li se izvoziti liberalni pluralizam, Beogradski centar za ljudska prava, 2002, str. 42-43.

⁵⁴ Vil Kimlika, navedeno delo, str. 48.

nacionalnih i kulturnih manjina⁵⁵. Ovakav tip federalizma se podjednako ponaša u uslovima regionalno koncentrisane i nacionalno rasute države, a sve u cilju zaštite prava grupe. Kao osnovni cilj ovog oblika federalizma se postavlja upravo kulturno i pravno priznanje manjinskih zajednica pri čemu s posebnom mora voditi računa o tome da njihova podređenost normama većine ne dovode do njihove nemoći i marginalizacije njihovih identiteta. Navedeno je najprihvatljivije rešenje za predupređenje unutrašnjih razlika koje nastaju usled lingvističkih, religioznih ili drugih razlika. Ako dva regiona koja nisu u prijateljskim odnosima imaju isto uverenje da moraju nastaviti miroljubivu koegzistenciju, i ako secesija, deportacija ili bilo koji drugi vid nasilja nisu mogući u smislu da nisu zakonom dozvoljeni, oni ostaju tako da egzistiraju⁵⁶.

Zaključak

Političke partije u Iraku postigle su dogovor kojim je odloženo uspostavljanje federalizma do 2008, a time je i sprečena podela zemlje na tri autonomne zone. Sporazum je preduhitrio zabrinutosti da bi debata o federalizmu, nejasnom konceptu u ustavu koji su različite političke partije različito definisale, mogla dovesti do raspada zemlje i time kolapsa vlade. Zakon o federalizmu ne bi stupio na snagu najmanje 18 meseci po njegovom donošenju, saopštili su članovi parlamenta. Dogovor koji je postignut preduhitrio je novu političku krizu povodom federalizma⁵⁷.

Sa druge strane, borba za evropski federalizam, koja je poslednjih godina intenzivnija nego ikad dosad, označava novu etapu u istorijskom procesu, gde s eputem federalizma, kao jedne zrele političke ideologije ali i ozbiljnog i odgovornog koncepta nastoji prevazići suverenitet pojedinačnih država.

⁵⁶ Ivo Duchacek: Dyadic Federations and Confederations, *Publius-The Journal of federalism*, vol 18, Nr.2, 1988, str.5-31

⁵⁷ Danas, 26.septembra 2006.

Federalizam je i nastao u modernoj istoriji kao odgovor na pitanje o organizovanju slozenih drzava sastavljenih od više politickih jedinica. Federalizam zadovoljava njihovu spremnost da se ujedine oko nekih zajedničkih ciljeva, a da istovremeno zadrže svoje autonomije sa državnim obeležjima u oblastima samostalnih nadležnosti. Svaka federacija rešavala je ovaj problem na svoj način, bez uzora, budući da je riječ o specifičnom načinu stvaranja i funkcionisanja složene države.

Federalizam je, međutim, postao sporan pojam, jer ga neki doživljavaju kao nadnacionalizam (zagovornici evropske savezne države), a drugi kao intergovernmentalizam (predstavnic ograničene međuvladine saradnje). Pokušaji da se isti reformiše svode se samo na stvaranje novih formula za povećanje njegove efikasnosti i demokratskog legitimiteta, i promociju vrednosti kao što su solidarnost, pravičnost, većinsko odlučivanje.⁵⁸

Federalizam podstiče na toleranciju i održavanje diverziteta u svakom obliku. Zbog toga se i smatra najboljim odgovorom na sve secesionističke aspiracije, koje se pojaljuju širom sveta. Blokada , ako i dolazi, dolazi od strane jednopartijskog sistema, koji je istovremeno i stvaralac ali i uništitelj svakog oblika federalizma. Ipak, se može zaključiti da federalizam, u bilo kom ponuđenom obliku je nužan i neohodan uslov za egzistenciju savremenih država. Samo ga njegova konstantna modernizacija i oslobađanje od tradicionalističkih predrasuda mogu povremeno usporavati ili ubrzavati njegov razvoj.

Stav federalizma prema tradicionalnim ideologijama je kritičan. Federalistička misao se nesuproavlja liberalizmu, demokratiji i

⁵⁸*The Future of Federalism and Multicultural Identities in North America: The Case of Canada*, Notes for an address by the President of the Privy Council and Minister of Intergovernmental Affairs the Honourable Stéphane Dion at the opening ceremony of the 4th International Congress of the Americas, Puebla, Mexico, September 30, 1999. Najveća prednost federalizma je baš u njegovoj prilagodljivosti tendencijama u modernom društvu.

socijalizmu, ali ipak se strašno ističe da se velike vrednosti slobode, političke ravnopravnosti i socialne pravde nikako ne mogu odnositi samo na građane nacionalne države. Prihvatajući takva ograničenja, tradicionalne ideologije su implicitno podredile svoje ideale državnim razlozima, pa čak su ih i nekad potpuno izneverile kao što je to bio slučaj tokom prvog i drugog svetskog rata sa međunarodnom solidarnošću koja je ujedinjavala socijaliste, liberale i demokrate svih zemalja. Vrednosti liberalizma, demokratije i socijalizma se mogu ostvariti samo kroz federalizam u svetu bez granica.

WAR AND PEACE JOURNAL

The War and Peace Journal was created in 2005 by the Free European Collegium, through Free World Publishing Inc.

The *War and Peace Journal* addresses issues across the whole spectrum human relations from Utopian peace to nuclear war. Its goal is to promote understanding of underlying issues of war in order to support peace. Academics, post-graduate students and operators of peace studies and of military arts and sciences are welcome to submit articles, notes, book reviews or comments on any subject related to these issues. The journal has three sections:

- The Peace studies section pertains to all peace supporting issues ranging from conflict prevention to nation-building.
- The Military and strategic studies section concerns all issues of defense policies, strategies, operations, tactics, logistics, intelligence, peacekeeping, peacemaking, leadership, psychology of combat, technological developments and counter-terrorism.
- The War & Peace historical studies, which relates to articles pertaining to the conduct of operations (whether in success or failure), the cause and effects of operations, the avoidance of conflict, leadership and personalities.

We accept articles in English, French, Bosnian, Bulgarian, Croatian, Czech, Finnish, German, Greek, Hungarian, Icelandic, Inuktitut, Italian, Latin, Polish, Portuguese (both Brazilian and European), Romanian, Russian, Serb (both Latin and Cyrillic), Slovenian as well as Spanish. For details, please consult our web site at <http://www.FWPublishing.net>.

War and Peace Journal
ISSN 1712-9885

Free European Collegium